

ning drager paa Langfart, medens den holder sig hjemme i de fattige Egne; der findes tætbefolkede Øer ved Charentes Munding, hvorfra der var udmærket Anledning til Sejlads, og dog leve Indbyggerne alene af Agerbrug.

Folkeslagene kunne endvidere baade lære og glemme denne Kunst. Angler og Sachser færdedes oprindeligt paa Havet, medens Angelsachserne i England helt lagde Sejlads til Side og Englænderne først ved Middelalderens Slutning uddannede sig til at blive Verdens mest søfarende Folk. Endvidere er det karakteristisk, hvad Forfatteren viser, at der overordentlig hyppig gjør sig en vis Konservatisme gjældende med Hensyn til de benyttede Fartøjers Bygning og Art, og at dette atter indvirker paa Befolkningens Søduelighed; som et ejendommeligt og meget oplysende Exempel gennemgaar han de mange højst ulige Forhold hos de forskjellige Stammer paa Madagaskar. Schwerin henleder Opmærksomheden paa endnu mange andre Forhold, der have fremmet Kystfolkernes Trang til at befare Havet eller givet dem Sky derfor, og man vil i det Hele med stort Udbytte kunne læse den lærde, aandfuldt skrevne Undersøgelse.

Joh. Stp.

Af Lektor E. Hildebrands store Udgave af *Svenska Riksdagsakter 1521—1718* er udkommet 3. Dels 2. Hæfte (Stockh., 1900), der omfatter Synoden i Upsala og Rigsdagen i Söderköping 1595.

Dr. Karl Hildebrand, der for det Humanistiske Vetenskapssamfund i Upsala har paataget sig Udarbejdelsen af Stockholms Historie, har tillige paabegyndt Udgivelsen af *Urkunder till Stockholms historia*, der vil bestaa af forskellige Rækker af Aktstykker. Af den første Række, Stadens Privilegiebreve 1423—1700, er udkommet 1. Hæfte, der naar til 1614 (Stockh., 1900).

Foreningen af tyske Historikere holdt sit 6te Møde i April 1900 i Halle. Blandt de holdte Foredrag skal anføres:

L. Mitteis om Resultaterne af Papyrusforskningerne, Dietr. Schäfer om de nordiske Magters Indtræden i Trediveaarskrigen, H. Ullmann om Napoleon I's Forhold til England og H. Friedjung om det 1814 til den østrigske Kejser gjorte Tilbud om paa ny at overtage den tyske Kejserkrone.

Det preussiske Videnskabernes Akademi har som Prisopgave udstillet en Skildring af *Autobiografiens Historie* (i dens strengeste Forstand med Udelukkelse af al Memoirelitteratur). Besvarelserne kan gives paa et af de moderne europæiske Hovedsprog eller paa Latin og maa indleveres inden Udgangen af 1904. Belønningen er 5000 Rmk. — Endvidere indbyder Professorerne E. Häeckel i Jena, Conrad i Halle og Fraas i Stuttgart til en Konkurrence om følgende Opgave: *Hvad lære vi af Descendensteoriens Principper med Hensyn til Staternes indre politiske Udvikling og Lovgivning?* En Sum af 30000 Mrk. er stillet til deres Raadighed og vil blive benyttet til at hædre den bedste Afhandling med mindst 10000 Mrk., de i Rang følgende med tilsvarende Summer. Besvarelserne skal affattes paa Tysk og indsendes inden 1. Decbr. 1902. Som Prisdommere fungerer Professorerne Conrad i Halle, Dietr. Schäfer i Heidelberg og Ziegler i Halle.

Prof. G. v. Below har under Titlen *Territorium und Stadt* samlet en Række Studier til tysk Forfatnings-, Forvaltnings- og økonomisk Historie (*Historische Bibliothek* 11. Bd., 1900). Af Afhandlingerne er der særlig Grund til at fremhæve: *System und Bedeutung der landständischen Verfassung, og Der Osten und der Westen Deutschlands. Der Ursprung der Gutsherrschaft.* Den første er vistnok det bedste Forsøg paa at udnytte den nyere Tids Kildepublikationer og Undersøgelser til en sammenhængende Fremstilling af Landstændernes Historie og Betydning. Den anden uddyber paa en interessant Maade Forstaaelsen af den bekendte Forskel paa Øst- og Vesttysklands agrariske Forhold, Modsætningen mellem den østlige „Gutsherrschaft“ α : de store Godser med den afhængige Bondestand, og det vestlige „Grundherrschaft“ α : de mindre Godser og den forholdsvis friere Bondestand. Forf.

vender sig her, som i det hele i sine Undersøgelser, imod den økonomiske Forklaring af Udviklingen og søger Hovedaarsagerne til den østlige Storbesiddelse i en ældre Tilstand og Regenternes Svaghed i de store Territorier. Det skal bemærkes, at hans Undersøgelser ogsaa fortjener Opmærksomhed af den Grund, at de kan benyttes til sammenlignende Studier over dansk Agrarhistorie. Vi naaede vel aldrig til en ren „Gutsherrschaft“, men dog til en stærkt udviklet Mellemform af de to Kategorier, og vi har jo ogsaa en vis Modsætning mellem Øst og Vest, mellem Halvøen og Øerne med de skaanske Provinser.

I *Neue Jahrbücher für das klassische Altertum, Geschichte und deutsche Litteratur* 3. Jahrg. 1900 4. H. har Fr. Keutgen givet en lærerig Udsigt over den nyeste Litteratur angaaende den tyske Byforfatnings Oprindelse; han slaar fast, at eet positivt Resultat er i alt Fald naaet ud af den omfattende og stærkt polemiske Drøftelse: Betoningen af den principielle Forskel paa Byretsforfatningen som et Tilbehør til den offentlige Retsorganisation og Raadsforfatningen som en Dannelse af et autonomt, udenfor Staten staaende Fællesliv.

Prof. i den franske Revolutions Historie ved Universitetet i Paris A. Aulard har hæftevis paabegyndt Udgivelsen af *Histoire politique de la révolution française* (Paris 1900). Som Titlen antyder, er det ikke Forf.'s Hensigt at give en fuldstændig Skildring af Revolutionens Historie; af den ydre Politik, Krigene, Finansvæsenet og de sociale Forhold vil han kun medtage de højst nødvendige positive Træk. Bogens Opgave er derimod at fremstille Oprindelsen, Udviklingen og Omdannelsen af den demokratiske og den republikanske Idé og disse Ideers Udtryk i Institutioner og Love i Tiden 1799—1804. Han deler i denne Henseende Perioden i 4 kronologiske Grupper: 1) 1789—92: Dannelsen af det demokratiske og det republikanske Parti under det konstitutionelle Monarki og Censusforfatningen, 2) 1792—95: den demokratiske Republik, 3) 1795—99: Borgerstandsrepublikken under Direktoratet, 4) 1799—1804: den plebiscitære Republik under Konsulatet.

Før hele Værket foreligger, kan man ikke bedømme, hvorledes dette, som Forf. selv indrømmer, ret abstrakte Længdesnit gennem Revolutionen vil lykkes for ham; som Forsvar for sin Plan henviser han til, at kun ved denne Isoleringen af Emnet har det været ham muligt at trænge fuldstændigt til Bunds i de ægte Kilder. Af metodisk Interesse er, at han erklærer kun undtagelsesvis at have benyttet Memoirerne, fordi disse ikke er skrevne samtidigt med Begivenhederne. De hidtil udkomne 4 Hæfter naar til 1793.

Af det her i Tidsskriftet tidligere omtalte Værk af F. Masson: *Napoléon et sa famille* er udkommet T. 3—4 (Paris, 1900). Disse Bind omfatter Tiden 1805—09 og hører til Værkets betydeligste, allerede paa Grund af den Rolle, Bonaparteslægten i disse Aar spiller i Europas Historie. Der findes i dem en Række glimrende Karakteristikker af Joseph, Jérôme, Louis, Murat, Hortense o. fl., og en Rigdom af Oplysninger om deres Færd. Men ikke mindre interessant er Forf.'s Paa-visning af Karakteren af le Grand Empire, som Napoleon med hele sin korsikanske Familiefølelse og trods alle de Skuffelser, hans Brødre beredte ham, trængte efter at stifte paa Grundlag af Familien. Han ser Napoleons Planer i Slægt med det romerske Princip σ : Omdannelsen af de erobrede, underkastede eller forbundne Stater efter en Type, der var skabt til Brug for Sejrherren uden Hensyn til de underordnede Folks egne særlige Interesser. Men mere og mere trængte Tanken frem hos Kejseren, at det var nødvendigt at skaffe sig en Arving. Følgen blev Skilsmissen fra Josefina, der tillige var en Sejr for Bonaparterne og ikke mindst for Kejsersmoderen over Beauharnais'erne. Med denne Begivenhed ender 4de Bind.

Den af Prof. Georg Kaufmann i Breslau udgivne *Politische Geschichte Deutschlands im 19. Jahrhundert* (Berlin, 1900) giver en særdeles god Udsigt over Emnet; af og til savner man dog en nærmere Indgaaen paa omtvistede Spørgsmaal, og de handlende Personligheder tegner sig paa enkelte

Undtagelser nær ikke meget tydeligt. Forf.'s Standpunkt er i det hele frisindet; hans Vurdering saavel af Begivenhederne 1848 som af den preussiske Opposition 1862 og af den socialdemokratiske Bevægelse mere forstaaende end i Reglen i moderne tyske Værker; derimod er hans Betragtning af den dansk-tyske Strid ganske den sædvanlige.

Tilføjelser og Rettelser.

S. 527 L. 8 f. n. Der burde ved Omtalen af Forfatningsbestemelsen af 13. Februar 1772 være tilføjet, at Tanken om et Statsraad, hvis Medlemmer ikke tillige maatte være Kollegiechefer med Undtagelse af Udenrigsministeren, ogsaa var fremsat af Suhm i det bekendte Forfatningsudkast, han kort i Forvejen havde forelagt Guldberg (Suhmiana S. 82 og Hist. Tidsskr. 4. R. II 831 ff.).

E. H.

S. 587—88 er urigtigt paginerede S. 287—88.
